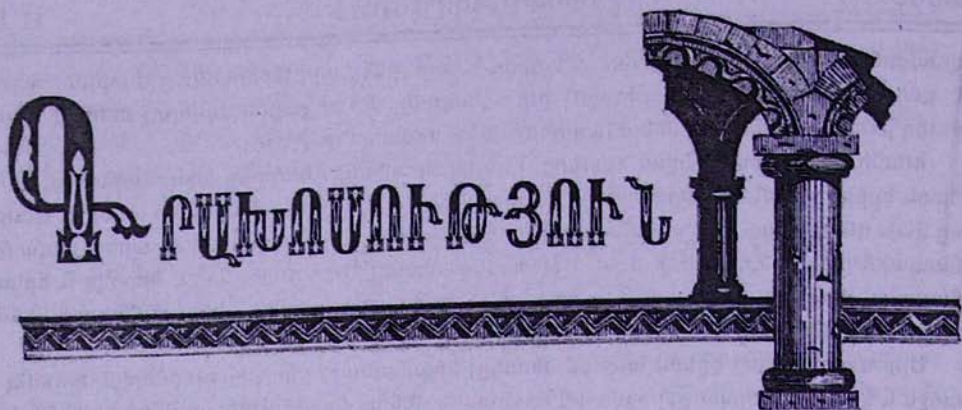

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՈՍԿԱՆՅԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐԸ, ԲԱՆԱՍԵՐԸ, ԴԻՎԱՆԱԳԵՏԸ

«Մուղնի» հրապարակչությունը լույս է ընծայել «Երվանդ Մելքոնյան. բանասերն ու դիվանագետը» գիրքը, որում ամփոփված են կյանքից վաղաժամ հեռացած գիտնականի գործերի ընտրանին և մամուլում հրապարակված գնահատանքի խոսքերն ու հուշերը նրա մասին:

Ինչպես առաջաբանում գրում է հապորը հրապարակության պատրաստած Սանդրո Բեհրուդյանը, հայ մշակույթին, Եկեղեցուն, հայրենիքին նվիրված Երվանդ Մելքոնյանը կարճատև, սակայն բեղմնավոր կյանքում ծավալեց բազմաշերտ գործունեություն և կարողացավ թողնել հայագիտական մնայուն ուսումնասիրություններ՝ իր անունը կապելով հայ բազմադարյան հոգևոր մշակույթի հետ: Ներկայացվող հապորում ընդգրկված են «Դավիթ Զեյթունցի քերական», «Վրթանես Զեյթողը և պարկերամարտությունը», «Տեսիքս Երուսաղեմացու մի նորահայտ ճամբը», «Վկայաբանություն Սուրբ Շուշանիկի», «Բացադրական բառարանների կառուցվածքը հայ բառարանագրության մեջ», «Մովսես Խորենացին «Արարար» և «Էջմիածին» ամսագրերում» և մի շարք այլ գործեր:

Սիրիայի Կամիշլի քաղաքում հանգրվանած եղեմնագարկ ընտանիքում 1944 թ. ծնված Երվանդ Մելքոնյանը ծննդավայրում նախնական, Անթիլիասի դպրեվանքում հոգևոր ու Մայր Հայրենիքում բարձրագույն կրթություն ստանալով, նվիրվում է բազմաշերտ գործունեության:

Երևանի Պետական Համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետը, ապա ասպիրանտուրան փայլուն ցուցանիշներով ավարտելուց հետո, նա աշխատանքի է անցել Հայաստանի Գիտությունների Ազգային Ակադեմիայի Հրաչյա Աճառյանի անվան Լեզվի ինստիտուտում: Ինչպես ինքն է գրում. «Ավարտաճառս Լվովի Հաճկատար Սուրբ Աստվածածին եկեղեցվո ճեմարանի տեսուչ, լուսամիրս մանկավարժ Դավիթ Զեյթունցի քերականի «Մեկնություն քերականի» քերականության դասագիրքն էր՝ կազմված հարց ու պատասխանի ձևով: Այդ մեծ քերականագետ-գիտնականը կգոցեր միջնադարյան հունարիպ քերականություններու շրջանը և նախակարապետ կդառնար լատինարիպ քերականության հիմն-

ված լաբինդերենի և եվրոպական լեզուներու ուսումնասիրության վրա: Հետո սկսավ գրաբար-աշխարհաբար թարգմանական բառարանի կազմության բազմամյա աշխատանքը Գիտությունների Ազգային Ակադեմիայի Հրաչյա Աճառյանի անվան Լեզվի ինստիտուտին մեջ: Մոտ 50 հազար բառ հաշվող բառարանը կսպասե իր խմբագրին և հրապարակության:

«Անուղղելի» հայրենասեր Երվանդ Մելքոնյանի գիտա-մշակութային և մանկավարժական գործունեությունը նոր թափ ստացավ «Էջմիածին» ամսագրի գլխավոր խմագիր և Մայր Աթոռի գրաբարի դասախոս աշխատելու փառքներին:

Գրքում գրաբար և աշխարհաբար ներկայացված Վրթանես Քերթոզի «Պարկերամարտների մասին» թուղթը, որն այդ թեմայով հայրենի առաջին գործն է ընդհանուր եկեղեցական գրականության մեջ, հաստատում է այն ենթադրությունը, ըստ որի պարկերամարտական շարժումը եղել է Հայաստանում մոտավորապես մեկուկես դար առաջ, քան Արևմուտքում: Թուղթը շատ կարևոր է նաև հայ նկարչության պարմության համար: Վրթանես Քերթոզը հիշատակում է Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի, Գայանեի և Հովհաննիսի նկարների մասին, հետևաբար այդ պարկերները պետք է լինեին հայ նկարիչների ստեղծածները, ուստի Մելքոնյանը ենթադրում է, որ արդեն 5-6-րդ դարերում կար նկարչության հայկական դպրոց:

Ժխտելով պարկերամարտների փեսակերը եկեղեցիներից պարկերները հանելու մասին, Վրթանես Քերթոզը նշել է. «Կուռքերի մեծիաններում կան Աստվածի ու Ափրդիի քանդակներ, նրանց ազդեցություններն ու անառակությունները, իսկ Աստված եկեղեցիներում Տերունական Խաչը և առաքյալների ու մարգարեների խաչակիր գնդերը, որոնք վերագրին ողջ կռապաշարությունը և փրկեզրերը բերին դեպի աստվածաշարության՝ ամաչեցնելով սատանային և իր գործերին»:

Հասարակական գործիչ, հոգիի մարդ Երվանդ Մելքոնյանի խորին համոզմամբ, Հայաստանում փրկի ունեցող կործանիչ երկրաշարժի օրը երկրագունդը ավերի մեջ առավ աղետյալ Հայաստանը և այն դարձավ մարդկության ցավը: «Նավարանք, ուրեմն,- գրեց «Էջմիածին» ամսագրի գլխավոր խմագիրը,- որ Հայաստանը մի օր կդառնա մարդկության սերը, քանի որ մարդկությունը իր այս փոքր ածուխ միայն հոգու շռայլություն է փսեղ, համաշխարհային մարքի անդաստանում սփռած պաշտամունք է փսեղ, ու ափսոսաբար նրան ու անվտանգ պիտի պահի, քանզի մարդկության հոգու ջերմության մի կայծն էլ հայ ժողովրդի ոգու արգասիքն է»:

Արդարև: Երկրաշարժի արհավիրքի օրերին փասնյակ-հարյուրավոր մարդիկ իրենց արյունից բաժին հանեցին արյունաքամ հայ մարդուն: Աղետը, իրոք, միավորեց մարդկությանը սրտաչափի Հայաստանի շուրջը:

Բնյուրթի «Արարար» թերթին տված հարցազրույցում փոխանցելով իր հուշերը երջանկահիշարակ Վազգեն Ա Կաթողիկոսի մասին, «գոր իբրև մարդ, մտավորական, հոգեբան, ուսուցիչ, դաստիարակ և մանավանդ կարկառուն եկեղեցական ճանճնալու բախտն ու պարիվն ունեցած եմ ըլլալով անոր երկարամյա պաշտոնակիցը, գործակիցն ու բարեկամը», Մելքոնյանը գրում է, որ Վազգեն Ա Վեհափառը «Ամենն շատ մտախոգ էր Եկեղեցվո ազգային առաքելությանը, որովհետև կհավարար, որ Եկեղեցին լուրջ ըննիլք ունի, մանա-

վանդ Հայաստանի անկախացումն ենք: Վեհափառը ժամանակը երապապ համարեց ժողովրդի հոգևոր վերադաստիարակության համար, բայց, դժբախտաբար, Եկեղեցին պարտադր էր և բավարար հոգևոր կրթիչներ չունեց: Հողը պարարտ տեսնելով Հայաստան թափանցեցին կարգ մը աղանդներ: Այն ժամանակ Վեհափառը վճռական էր Եկեղեցին վերակազմելու ու իր ժամանակին և համապատասխան ջանքերով նախաձեռնեց կիրակնօրյա դպրոցներ բանալ, Հայ Եկեղեցվո երկրասարդական միություններ գոյացնել: Եվ, անշուշտ, եթե Աստված կյանք շնորհեր, շատ ընելիքներ ուներ»:

1994 թվականից Երվանդ Մելքոնյանն իր հարուստ փորձն ու գիտելիքներն ի սպաս դրեց հայ դիվանագիտությանը: Աշխատանքի անցնելով Հայաստանի Հանրապետության Արտաքին գործերի նախարարության համակարգում նա մեծ ներդրում ունեցավ հայ-լիբանանյան միջպետական հարաբերությունների հաստատման և Լիբանանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանության հիմնադրման գործում:

Անտրանալի է Հայաստանի Հանրապետության առաջին արտակարգ ու լիազոր դեսպան Մելքոնյանի անձնական ավանդը Հայաստանի և Լիբանանի միջև համակողմանի համագործակցության ծավալման ու բարեկամական կապերի ամրապնդման, Հայոց պետականության շուրջ լիբանանահայությանը համախմբելու հայրենանվեր գործում:

Թե՛ հորեյանական միջոցառումներին ու մշակութային հանդիպումներին, թե՛ Բեյրութի «Արծիվ» գրական, մշակութային, կրոնական և ընկերային շաբաթաթերթին, թե՛ «Արաբադ» լրագրի թղթակից Լյուսի Զուլֆայանին, թե՛ Հայաստանի հանրային ռադիոյի հոգևոր հաղորդումների բաժնի խմբագիր Սիլվա Սուքիասյանին Կրկնա հարցազրույցներում և թե՛ Լիբանանի հայկական դպրոցներում կազմակերպված միջոցառումներին իր ելույթներում նա, որպես պետության ներկայացուցիչ, արժեվորել է հայ-լիբանանյան ամրապնդվող բարեկամությունը՝ Մայր Հայրենիքում ու Սփյուռքում ազգային արժեքների պաշտպանումն ու գնահատումը համարելով յուրաքանչյուր հայի սրբազան պարտքը:

Ազգային արժեքների նկատմամբ պարասխանաբարությունը հայրենապաշտ դիվանագետի խորին համոզմամբ, «պիտի ըլլա Հայրենիք-Սփյուռք նոր հարաբերությունների մեկնակետը: Արժեք առաջին. ձեռք բերված անկախությունը՝ չվրանգել զայն: Արժեք երկրորդ. պետականություն՝ մասնակցել կայացմանը: Արժեք երրորդ. մշակութային ժառանգություն՝ իրացնել ու կրել մեր մեծ: Արժեք չորրորդ. պարասխան ժառանգություն՝ փոխանցել հաջորդ սերունդներին: Արժեք հինգերորդ. ազգային արժանապարկություն՝ պահել հպարտ, հեռու չեռաշխավորված հավակնություններ: Արժեք վեցերորդ. ազգային բարոյականություն՝ անխաթար պահել: Եվ արժեք յոթերորդ. ազգային համակամություն՝ ոչ՝ մեկություն և երբեք միակություն ու միևնույնություն, այլ ամբողջացյալ, հանուն ամբողջական տեսլականի»:

«Հպարտանալ ազգով ու անոր սրբեղծած արժեքներով, լավ է, բայց ավելի լավ է ապրել այնպես, որ ազգը քեզանով հպարտանա»: Այս նշանաբանով ապրեց ու աշխատեց Երվանդ Մելքոնյան բանասերն ու դիվանագետը՝ թողնելով բարի անուն ու բաղքը հուշեր՝ մարտիրոսների, ընկերների հիշողությունում ապրելու համար Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Աճառյանի բնորոշմամբ որպես «Երվանդ քաղցր»: